

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

WHITE TRASH

Det samtida klassföraktets nygamla skrud

Författare: Oscar Forsman

Kandidatuppsats: SOCK01 15 hp

Beteendevetenskapligt kandidatprogram

Vårterminen 2012

Handledare: Eva Fasth

ABSTRAKT

Författare: Oscar Forsman

Titel: WHITE TRASH – Det samtida klassföraktets nygamla skrud

Kandidatuppsats: SOCK01 15 hp

Beteendevetenskapligt kandidatprogram

Sociologiska Institutionen, Vårterminen 2012

Handledare: Eva Fasth

Syftet med denna uppsats är att undersöka den ökande utbredningen av termen white trash i den svenska debatten och i det svenska samtalet. Detta för att belysa bakomliggande faktorer kopplade till samhällets utveckling som öppnar upp för en terminologi och förståelseram som inrymmer white trash-termen. Zygmunt Baumans teorier om det individualiserade konsumtionssamhället utgör ett slags ryggrad inom vilket ett pussel av Pierre Bourdieus teorier om smak, samt ett potpurri av kritiska vithetsstudier, läggs. Uppsatsen är till sin karaktär teoretisk, med ett diskursanalytiskt förhållningssätt, där samtal plockade från tidningar, TV, film och internet används för att exemplifiera vid analysen av undersökningsområdet. Resultatet mynnar ut i en förståelse av fenomenet white trash och den stereotypa karikatyr som frekventerar i talet om denna klassfraktion som ett slags anti-bild av medelklassens ideal. Att en frekvent ökning har skett de senaste decennierna sammanlänkas med den senmoderna utvecklingen av ett post-produktionens Sverige och den kreativa klassens framväxt. Fenomenet är något som förstås i efterdyningarna av en uppluckrad arbetarklassrörelse där klassanalysen till mångt om mycket gått förlorad och strukturella problem förstås utifrån individuell basis. Det är en historia om individualisering, om en strävan efter jämställdhet i ett mångkulturellt samhälle, en ”överflödig” underklass och de dominerande klassernas härskartekniker.

Nyckelord: white trash, individualisering, arbetarklass, perifer vithet, klasser och klassfrakturer, ”not quite white”,

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

1.1: INLEDNING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	1
1.2: BAKGRUND	2
1.3: BEGREPP OCH BEGREPPSFÖRKLARING	4
1.4: TIDIGARE FORSKNING	6
2.1: METOD: METODOLOGISK AVGRÄNSNING.....	7
2.2: METOD: DEN DISKURSIVA METODEN.....	8
2.3 URVAL	10
3.1: TEORI: TEORETISK AVGRÄNSNING	12
3.2: TEORI: BAUMAN OCH POST-FORDISMEN.....	14
3.3: TEORI: KRITISKA VITHETSSTUDIER.....	16
3.4: TEORI: BOURDIEU, EN FRÅGA OM SMAK?.....	17
4.1: ANALYS OCH KONKRETA EXEMPEL	19
4.2: DET VÄXANDE TALET	20
4.3: DEN PERIFERA VITHETEN I MÅNGKULTUREN	24
4.3 DEN DOMINERANDE KLASSENS SPLITTRANDE DISKURS.....	26
5: RESULTAT OCH SLUTSATSER	29
6: REFERENSLITTERATUR	32

1.1: INLEDNING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Begreppet white trash slinker in överallt: I massmedierna, på bloggar, diskussioner på internetforum och i vardagssamtal, liksom vid de större dagstidningarnas kultursidor. Den centrala frågeställningen i detta arbete behandlar den gradvis ökande användningen av termen white trash och vart den kommer från (hur den konstrueras). Viktiga frågor behandlar hur begreppet passar in i svensk kontext och varför (på vilket sätt) har en ökning skett just de senaste tio åren? Syftet med uppsatsen är att försöka närma sig detta språkliga och samhälleliga fenomen och plats i det svenska samhällssamtalet. Med utgångspunkt i samhälleliga förändringar, kritiska vithetsstudier och smakens diskurs finns en önskan att kunna peka på bakomliggande orsaker och strukturer som öppnar upp för användandet av white trash-begreppet. Den sociologiska blicken riktas mot det nya Sveriges förhållningssätt till frågor om nyfattigdom, normativ smak, vithetskonstruktion och mångkulturalism. För att analysera white trash-termens utbredande gentemot samhällets förändrade norm- och begreppsapparat används teorier utifrån tre övergripande raster. De raster jag applicerar är dels Zygmunt Baumans teori om det individualiserade konsumtionssamhället, dels en linje inspirerad av kritiska vithetsstudier och den diskursiva analys med fokus på vithet som är vanlig inom bland annat film- och litteraturvetenskap, och dels Pierre Bourdieus teorier om smak. Det första rastret önskar illustrera hur den nyliberala vändning Sverige (liksom en stor del av den övriga världen) tagit sedan 80-talet, och vilka effekter detta har fått på den samhälleliga diskursen/det samhälleliga samtalet. En attitydförändring som behandlar hur strukturella och sociala problem vilka förr sågs i en bredare social kontext har individualiserats och istället förklaras med personliga tillkortakommanden. Ett tillstånd som öppnar upp för den typ av terminologi där begreppet white trash ingår. Kritiska vithetsstudier lämpar sig för att analysera den kontext detta nedsättande och hudfärgsanspelande begrepp finner fäste i ett uttalat tolerant och mångkulturellt samhälle som Sverige. Vilka normativa sanningar ligger latent i begreppet? Bourdieus teorier om smak kommer till sin rätt vid analysen av kulturella aspekter som berör white trash-fenomenet, där teman som klass, smak och kultur blir centrala.

Arbetet är till sin karaktär teoretiskt, och den metod jag valt att tillämpa är diskursanalytisk. Upplägget börjar med en introduktion till den kritiska debatt som börjat höjas gentemot det okritiska användandet av termen white trash. I detta avsnitt

presenteras också en viss bakgrundsförståelse utifrån litteratur som behandlar ämnet samt ett begreppsdefinierande avsnitt, liksom ett som behandlar tidigare forskning. Därefter följer ett utförligare metodavsnitt, en presentation av de teorier jag använt, analys och slutligen en avrundande diskussion.

1.2: BAKGRUND

Den 9 september 2011 publicerades det i LO-tidningen en debattartikel med namnet *Klassförakt på kultursidan*, signerad Rickard Jakbo¹ (2 september 2011 publicerades en annan version av samma text under titeln *Om white trash-rasismen* på LO-tidningens hemsida²). Detta inlägg behandlar det faktum att användandet av white trash-begreppet under 2000-talet nästlat sig in i den svenska debatten, och Jakbo ställer sig frågan ”*Varför har det blivit politiskt korrekt att kalla folk för skräp?*”³ Här påvisas termens ökande frekvens i siffror: ”år 2000 var antalet träffar 36, år 2006 användes det 87 gånger och förra året 134. Undantaget var 2005 då Hillary Swank vann en Oscar för rollen som fattig boxare(!) i *Million Dollar Baby*, vilket gav ett hack uppåt i kurvan.”⁴ En egen sökning i Mediearkivet⁵ visar att år 2011 användes termen 260 gånger i svensk tryckt press, och hittills i år (22/5-12) har det använts 103 gånger. Denna kritiska debattartikel togs fasta på av SVTs kulturmagasin Kobra som också de ställer sig frågan hur det kan komma sig att användandet av termen har nått en såpass stor acceptans att till och med kultursidorna okritiskt använt den i flera fall⁶. Avsnittet som sändes den 22 november 2011⁷ behandlade termen och dess amerikanska historia, liksom den svenska kontext begreppet har kommit att existera inom. Filmvetaren Hynek Pallas bidrar med sin syn på saken utifrån sin avhandling *Vithet i svensk spelfilm 1989-2010*, liksom flera journalister. Schablonbilden av svensk white trash diskuteras, där tv-fenomen som *Ullared*⁸ och Mia Skärings rollfigurer i komediserien *Mia och Klara* behandlas, liksom den svenska spelfilmen *Odjuret*. *Odjuret* har, likt Kobra-avsnittet och Jakbos artikel, inspirerat mig till detta

¹ Jakbo [A], Rickard ”Klasshat på kultursidan”, *LO-Tidningen*, 2/9 s. 24-25 (2011)

² Jakbo [B], Rickard ”Om white trash-rasismen”, *LO-tidningen/Arbetet.se*, 2/9 (2011)

³ Jakbo [A]

⁴ Ibid.

⁵ Numera heter Mediearkivet Retriever

⁶ Exempel hämtade utifrån Jakbos artikel återkommer nedan i analysavsnittet

⁷ *Kobra om white trash*, SVT2 22/11 (2011)

⁸ Reality-TV som kretsar kring köpcentrumet Ullared.

uppsatsämne. Även den debattartikel som publicerades i Lundagård senvåren 2011. *En trashig vänster*⁹ skriven av Lorena Toro Meneses lyfter fram det faktum att begreppet white trash kommit bli accepterat i vänsterns finrum och vilka konsekvenser det kan få för det svenska debattklimatet och vilka trovärdighetsproblem det medför när kulturell vänster sparkar nedåt.

Jag har inte haft något direkt intresse av att definiera och utreda begreppet white trash och vad det står för, utan istället snarare valt att rikta blicken mot den kontext det används inom och analysera varför det ser ut som det gör. Vad det ersätter och hur detta kan kopplas till samhällets samtida föränderlighetsprocess. Således krävs inte ett inringande och specificerande av den svenska betydelsen av begreppet white trash, då det snarare är själva användandet kopplat till föränderliga maktstrukturer och utestängande mekanismer som önskas belysas. White trash-begreppet är nytt i svensk kontext (det handlar om decennier) till skillnad från i Amerika där det finns en historia av att tala om white trash, där begreppet delvis hänger samman med den ras- och klassdiskurs amerikansk kultur präglats och präglas av. Det fanns trash, och det fanns vitt trash. Det finns ett högre socialt skikt av vita, och white trash. Eller som antropologen John Hartigan Jun. (vilken åberopar kulturanthropologen Mary Douglas) skriver: ”'White trash' is used to name those bodies that exceed the class and racial etiquettes required of whites if they are to preserve the powers and privileges that accrue to them as members of the dominant racial order in this country.”¹⁰

På sätt och vis har white trash som klassmässig markör således haft en liknande funktion som den klassdiskurs vi är vana vid i Sverige. En skillnad nu jämfört mot förr är att svensk arbetarklass tidigare stolt identifierat sig med sin klasstillhörighet och fyllde begreppet ”arbetare” med goda attribut. Idéhistorikern Ronny Ambjörnsson skriver i *Den skötsamme arbetaren* om hur arbetarklassen i ett norrländskt arbetarsamhälle konstruerade en positiv identitet utifrån sin samhälleliga position, sammanfattat i begreppet ”skötsamhet”, där fackföreningen, nykterhet och bildningsorganisationer utgjorde stommen i identitetskonstruktionen.¹¹

⁹ Meneses, Lorena Toro, ”En trashig vänster”, *Lundagård.se*, 28/5 (2011)

¹⁰ Hartigan, Jun., John, ”Unpopular Culture the Case of 'White Trash'”, *Cultural studies*, vol 11 no 2 (1997) s. 320.

¹¹ Ambjörnsson, Ronny, *Den skötsamme arbetaren – Idéer och ideal i ett norrländskt sågverkssamhälle 1880-1930* (Stockholm: Carlsson Bokförlag, fjärde upplagan, 1998)

Återigen blickar vi över atlanten, mot den kontroversielle och skarpsinniga undergroundjournalisten och fanzineskaparen Jim Goad. Han skriver i boken *The Redneck Manifesto – How Hillbillies, Hicks, and White Trash Became America's Scapegoats* om den amerikanska vita arbetarklassens historia – historien om hur europeiska fångar, slavar och fattiga skeppas till Amerika för att exploateras som arbetare, en samhällelig position som de mångt om mycket behållit till idag, i ett samhällsklimat där de förvandlats till syndabockar för den vita imperialismen.¹² Han menar att den vita mannens skuld och dåliga samvete över sin kolonialisering öppnar upp för ett klimat där de som får bära hundhuvud för vit imperialism är vit arbetarklass, detta trots att de historiskt sett inte bär någon kollektiv skuld. Istället har denna grupp exploaterats av samma samhällsskikt som kolonialiserat och utnyttjat sin makt gentemot både ursprungsbefolkningar och slavar. Han menar att ett hat gentemot den vita arbetarklassen legitimeras genom historien, men då den vita arbetarklassen aldrig utövat något historiskt förtryck är det alltså ett resultat av bristande klassanalys som orsakat detta nedåtsparkande klimat gentemot vit amerikansk arbetarklass. Här finns många poänger som direkt går att ta med sig till svenska förhållanden, till exempel att det sedan ett par decennier tillbaka finns en önskan om ett mångkulturellt samhälle, liksom Sverige också delar imperialistisk och kolonialistisk historia. Även en tillbakagående klassanalys i relation till den våg av nyliberala idéströmningar som tagit sitt uttryck i bland annat nedmonteringar av välfärden är värd att nämna.

1.3: BEGREPP OCH BEGREPPSFÖRKLARING

Under detta avsnitt presenteras begreppsförklaringar för centrala begrepp som används genom uppsatsen. Här återfinns förklaringar av begreppet vithet, såväl som tankar om klass och dominans. Även tankar angående white trash-begreppets roll i denna uppsats behandlas.

Begreppet vithet är frekvent återkommande i den här uppsatsen, ingången till begreppet vithet sker utifrån kritiska vithetsstudier. Kritiska vithetsstudier är en amerikansk forskningsdisciplin av tvärvetenskaplig art där perspektiv som bland annat historisk vithet, kroppspolitik, maskerad rasism samt vithetens självproduktion inom antirasistiska och globaliseringsförespråkande organisationer, liksom

¹² Goad, Jim, *The Redneck Manifesto – How Hillbillies, Hicks, and White Trash Became America's Scapegoats* (New York: Simon & Schuster Paperbacks, 1997) s. 15-37

multikulturella intresseorganisationer (etc.) undersöks.¹³ Vithet är inte ett fast väsen utan har en mer flytande karaktär som måste ses i förhållande till tid och rum, det är lika vagt definierad som motsatsbegreppet ”svart”, med skillnaden att vithet är laddat med maktens privilegier. Pallas exemplifierar i inledningen till sin avhandling *Vithet i svensk spelfilm 1989-2010* med irländarna i Nordamerika. Till en början sågs dessa inte som vita utan jämfördes med, och framställdes som svarta. En grupp mot vilka de sedan polariserades och särskildes för att slutligen betraktas som vit arbetarklass, och då vara frångådda både ursprungsbefolkning, frivilliga svarta slavar och andra europeiska invandrare (till exempel italienare).¹⁴ Med andra ord, vad för mening som placeras i begreppet vithet är föränderligt. Pallas menar att vithet kan förstås utifrån två håll, dels som ett slags privilegium och dels som en ”utsiktspunkt” varifrån man uppfattar verkligheten.¹⁵ Den verklighetskonstituerande utsiktspunkt som formas utifrån vitheten hänger samman med en världsbild grundlagd i och med kolonialismen och det väst-perspektiv som dominerar i konstruktionen och förståelsen av världen.

Sara Ahmed, professor i Race and Cultural Studies vid Goldsmiths College, University of London, skriver att vithet fungerar ungefär som en nyckel, att ”... vithet är en orientering som gör vissa saker nåbara. ... Ras blir, enligt detta sätt att se, en fråga om vad som finns inom räckhåll; vad som är möjligt att uppfatta och göra ’saker’ med.”¹⁶ Det intressanta i relation till white trash-begreppet är här att se på förhållandet mellan vithet och perifer vithet/”not quite white”, den Andre¹⁷ i vithetens gränsland, på sätt och vis ett slags klassbaserad vithet.

Klass och dominans är centrala teman för denna uppsats, det handlar om de dominerande klasserna och de dominerade klasserna. Den dominerande klassen, ett slags övre medelklass/medelklass som besitter olika kulturella, kreativa, sociala, ekonomiska (etc.) kapital, definierar jag som ett slags variant på Richard Floridas begrepp ”kreativa klass”, en grupp vars omfång och antal har exploderat i och med den senmoderna samtiden (en samtid som redogörs för längre ned i texten, under

¹³ Pallas, Hynek, *Vithet i svensk spelfilm 1989-2010*. Diss. Stockholm: Stockholm univ., 2011 (Göteborg: Filmkonst, 2011) s. 28

¹⁴ Pallas, s. 29

¹⁵ Ibid, s. 29

¹⁶ Ahmed, Sara, *Vithetens hegemoni* (Hägersten: Tankekraft förlag, 2011) s. 132

¹⁷ Hegelianskt begrepp om en abstraherad Andre som återkommit i variationer hos vitt skilda tänkare, bland andra Fichte och de Beauvoir. Här använd som ett slags abstraherad Andre för en grupp att konstruera självet gentemot, som en referenspunkt.

teoriavsnittet). Florida, som är professor i Public Policy vid George Mason University i Virginia, definierar kreativ klass som det samhällssegment vilket lever av sin kreativitet, i ett slags kreativitetens ekonomi. Här ingår konstnärer, arkitekter, författare, designers, musiker, som arbetar med media, forskare, läkare liksom andra yrken med lång utbildning och så vidare.¹⁸ Den kreativa klassen bejakar individualiteten och självförverkligandet, egenskaper som öppensinnad, flexibel och möjligheten till upplevelser står högt i kurs. Trendmedvetenhet och kulturkonsumtion blir viktiga egenskaper för att särskilja sin egen personlighet. Dessa i sin tur omges av jurister, planerare och liknande yrkeskategorier vilka organiserar och realiserar denna kreativa kraft och potential. Utöver detta nämner Florida två klasser: serviceklassen och arbetarklassen, där båda är dominerade (även om han menar att vissa serviceyrken, till exempel frisör, ligger nära den kreativa klassen både livsstils- och idealmässigt). När jag talar om white trash är detta en (abstraherad) klassfraktion ur den dominerade klassen, historiskt sett arbetarklass, där den gemensamma nämnaren är ofriheten över påverkansmöjligheterna i sin egen situation, till skillnad från den dominerande klassens självförverkligande verklighet.

1.4: TIDIGARE FORSKNING

Det har varit lite problematiskt att finna tidigare forskning om white trash-begreppet inom svensk kontext, vilket möjligtvis kan bero på det faktum att fenomenet som sådant är av relativt ny art. Pallas diskursiva analys av vithet i svensk film där de senaste 20 åren behandlar *delvis* vithet och svenskhet i relation till begreppet white trash. Naturligtvis finns det en omfattande forskning på klasspolarisering och sociala skikt, allt för omfattande för att redogöra för här, men ingen (vad jag har hittat) som undersöker utifrån denna specifikt givna vinkel. Dock har Torbjörn Hjort, Socialhögskolan i Lund, författat avhandlingen *Nödvändighetens pris*¹⁹, vilken varit inspirerande och givande då frågor om konsumtionens roll i relation till fattigdom undersöks snarare än inkomster och inkomstspridning. Denna avhandling har både mycket och lite gemensamt med mitt ämne, konsumtionssamhället och konsumtionens roll behandlas, centrala teman är fattigdom och konsumtion, helt klart relevanta ämnen i förhållande till mitt arbete – men ingångsläget är annorlunda,

¹⁸ Florida, Richard, *Den kreativa klassens framväxt* (Göteborg: Daidalos AB, 2006) s. 35

¹⁹ Hjort, Torbjörn, *Nödvändighetens pris*. Diss. Lund: Lunds univ., 2004 (Lund: Lunds Universitet, Socialhögskolan, 2004)

liksom proceduren. I Amerikansk forskningstradition finns det mer forskning med direkt anknytning till termen white trash att hämta, *Unpopular Culture the Case of 'White Trash'* av Hartigan behandlar white trash som en retorisk identitet i relation till vithetens sociala botten, och behandlar teman som gångbarheten i white trash-uttrycket i ett politiskt klimat där andra nedsättande etnicitetsanspelande begrepp inte är socialt accepterade. Bland andra intressanta arbeten som gjorts kan jag nämna *Southern Rock Musicians' Construction of White Trash* av Jason T. Eastman och Douglas P. Schrock. En sociologisk studie som behandlar hur sydstatsmusiker använder en positiv självkonstruktion genom att återta vad de anser vara positiva white trash-attribut, glorifiera fattigdom och fylleslagsmål. Genom att vända på utgångspunkten blir det ett helt annorlunda arbete.

2.1: METOD: METODOLOGISK AVGRÄNSNING

Detta arbete är av teoretisk karaktär. Det material jag använder mig av är inte till någon del producerat av mig själv och tar därför inte heller utgångspunkt i ett intervju- eller enkätmaterial. Det är inte heller en fysisk observation av ett område eller, det vill säga det är inte heller någon etnografisk eller etnometodologisk studie. Istället har jag valt att angripa min frågeställning och mitt problemområde utifrån ett teoretiskt och diskursivt tillvägagångssätt. Anledningen till att jag valt att se mitt problemområde utifrån ett teoretiskt perspektiv, med fokus på de diskurser som omhuldar begreppet white trash i Sverige, faller tillbaka på intresseområdets karaktär. När man ställer sig frågan hur det kommer sig att ett visst givet ord införlivas i det vardagliga och samhälleliga samtalet kan man antingen fokusera på vilka som använder det, hur och varför det kom att användas, där jag har valt att främst lägga energi på den sista frågan. Till en början fanns det funderingar på att genomföra arbetet som en kvalitativ studie med fokus på intervjuer och då av människor som på något vis är involverade i mediefältet som sedan 2000-talet börjat använda sig av white trash-begreppet som en beskrivande term allt mer frekvent. En anledning som gjorde att detta förslag förkastades är den isolerade bild som då återges, vilket i sig inte är något problem – allting är subjektivt, men min önskan har snarare varit att försöka fånga ett slags samhällsanda, en avstämning med dagsläget. En sådan avstämning begränsar sig dock till det journalistiska fältet, och det är inte där jag önskar arbeta – målet med uppsatsen är snarare att teckna ett möjligt ekonomiskt och socialt förankrat raster att förstå white trash-begreppet genom, oavsett arena. Alltså är

ett brett urval att föredra då det kan ge en inblick i olika aspekter av white trash som språkligt och socialt fenomen. Detta orsakar i vissa fall ett relativt ytligt förhållande till vissa källor, som väldigt snabbt kan få agera illustrativt exempel snarare än analyseras på djupet. Jag har valt att satsa på ett brett urval i första hand, och detta urvals främsta syfte är att illustrera poänger i resonemanget.

Ett argument för den diskursiva metoden är dess förmåga att genom sitt raster hjälpa till att vaska fram infallsvinklar som vid en direkt anblick inte är urskiljbara. Till exempel riskerar en stor bit av den fokus som hamnat på inbördes maktrelationer inom en nyliberal/post-nyliberal samhällsdiskurs att gå förlorad, då resurser eventuellt skulle lagts på redogörelse snarare än skärskådande. Mats Börjesson, professor vid institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet, och Eva Palmblad, sociolog vid Göteborgs universitet, beskriver detta i inledningen till boken *Diskursanalys i praktiken*:

I åtskillig forskning om sociala problem utgår man från frågan om vad som kännetecknar personer som hamnar i svårigheter. Svaret är då ofta givet på förhand: det handlar om människor som skiljer sig från oss andra, som inte kan eller vill vara normala. På detta sätt utmejslas identiteter som missbrukare, hemlös, spelberoende gentemot en tänkt normalidentitet, där självförståelsen bygger på någon form av kontrastering – som om dessa kategorier vore utan alternativa berättelser, och alltid i historien varit lika.²⁰

Ytterligare ett argument till diskursanalysen som metodval är den betydelse som språket utgör i mitt arbete. Det är språket som referensram som undersöks, för förståelse av den verklighet som språket kan avslöja när man läser mellan raderna. Då allt det material jag använder mig av är producerat av någon annan och sedan publicerat så är det inga observationer eller direkta blickar, utan skriftliga och filmade sekvenser som analyseras och sätts samman i ett bredare sammanhang. Med utgångspunkt i min förförståelse och mitt personliga raster av tolkningar, pusslas en bild av samhällsläget samman och presenteras bit för bit.

2.2: METOD: DEN DISKURSIVA METODEN

Diskursanalys är likt ordet antyder en analys av diskurser. En diskurs är i korta drag den språkliga specialformation som en given grupp eller ett givet fält använder sig av.

²⁰ Börjesson, Mats & Palmblad, Eva, *Diskursanalys i praktiken* (Malmö: Liber, 2007) s. 8

Diskursanalysen är alltså en analys och ett kritiskt granskande av den kommunikation som sker inom det givna fältet, kommunikationen kan till sin karaktär vara till exempel talad, skriven, visuell etc. Till exempel har Michel Foucault ägnat stor tid åt undersökandet av diskurser, däribland sexualitetens respektive vansinnets diskurs framväxt ur ett idéhistoriskt perspektiv. Just Foucault talade om diskursernas sanningseffekter, hur de rådande diskurserna sätter gränsen för verkligheten genom att göra vissa fenomen till sanning. Till exempel hur sanningar om sexualiteten så som vi känner den har skapats.²¹ I fallet white trash kan diskursen om white trash redogöras för på olika vis, till exempel vad det talar om för oss om den rådande normativa apparaturen och det rådande samhällsklimatet eller hur det uppstår som term i en över tid stratifierande process av existensrättfärdigande hos högre sociala skikt. Sett till en arbetarklassens historia kan man, genom att undersöka vilken position denna haft i Sverige under ett tidsspänn med differentierade normer och socioekonomiska värderingar, teckna historia över transformationen klass-grupp till skräp-individ. En önskan finns också att belysa den sociala kontext termen white trash existerar inom och hur termen är konstruerad och konstrueras utifrån vissa perspektiv. Just dessa perspektivvyer är vad diskursanalysen tar fasta på och utgår ifrån, där den samhällsvetenskapliga forskningen genom detta verktyg försöker skapa sig nya och egna diskurser att använda sig av snarare än de som utarbetats av makthavare och andra samhällseliga instanser.²² ”Så snart språket används så har verklighet konstruerats” skriver Börjesson och Palmblad.²³ Då allting förstås utifrån språkets konstruktion av verkligheten ligger mitt fokusområde på förändring av terminologi och de konsekvenser det får. ”Samma” klassfraktion går från att vara arbetarklass till att skildras som trasiga individer i social misär, hur påverkar det förståelsen och verklighetskonstruktionen?

Viss kritik, till och med ganska omfattande sådan, har riktats gentemot diskursanalysens påstådda ovetenskaplighet. Att tillvägagångssättet tillåter ett materialurval som inte genomgår den klassiska forskningens krav på bevisbarhet för att driva sin tes. Det är dock viktigt att minnas att det inte är objektivitet som efterfrågas, utan diskursanalysen präglas av den postmoderna verklighetsåskådning

²¹ Foucault, Michel, *Sexualitetens historia – Band 1: Viljan att veta* (Göteborg: Daidalos AB, 2002)

²² Börjesson & Palmblad, s. 9

²³ Ibid, s. 10

och vetenskapsteori som åberopar subjektivitetens raster. Relativisering och bejakande av perspektivets raster, att verkligheten förstås genom olika diskursiva glasögon där den kommunikativa referensramen får bära bevisbörda (och må den sen vara ”sann” eller ”falsk”). Språket, både talat och visuellt, beskriver inte verkligheten utan *skapar* verkligheten. Att jämföra med en film eller motsvarande serie bilder vilka kommenterar ett rum, där rörelsen i rummet påverkar vad som avbildas och hur det framställs, är vår verklighetsuppfattning beroende av den tid-rumsliga vinkel vi betraktar ett fenomen utifrån. Diskursen är inte bara det som sägs, utan även det som möjliggör att saker sägs, själva ramarna för den sociala verkligheten.²⁴ När jag skriver ”tala” i denna uppsats ska det förstås som ett bredare sätt att uttrycka sig angående någonting än regelrätt talspråk.

2.3 URVAL

Eftersom det som undersöks är vad som sägs, eller alla som gör anspråk på att tala om ett visst fenomen, fungerar inte källkritik på samma premisser som i klassisk forskning. Till exempel ifrågasätter man inom diskursanalysen ifrågasätter den klassiska kanon-modellen om ”en sanning”.²⁵ En illustration av en tes eller ett motiv kan göras utifrån källor utanför den traditionella forskningssfären. Där andra metoder kräver att en viss typ av material används utifrån ett antal regler ställda på trovärdighet och dylika faktorer är det i diskursanalysen snarare viktigt att poängtera utifrån vilken vinkel ett fenomen betraktas och hur den egna referensramen kan påverka ett visst material (frågor som är viktiga inom all forskning, förvisso). Det är också otroligt viktigt att motivera urvalet, och det material som används för att illustrera sitt problemområde. Det urval jag har gjort faller, likt jag som hastigast nämnde ovan, på ett brett urval där en förmåga att gestalta ett samtal som förs på flera olika nivåer i samhället. Det är på intet sätt ett urval som sätter ton på gemene mans åsikter, eller som på något vis är tänkt att fungera representativt för en allmänhet, utan syftet med mitt urval är att illustrera att samtal involverande begreppet white trash förs både högt och lågt, vitt och brett, djupt och glättigt, vid matbordet och på kultursidorna. Urvalet av källor i analysen är fördelat med olika aspekter av samhällssamtalet i åtanke, där tryckt press av varierande storlek (riksmedia och lokaltidningar) får illustrera ett formellt samtal. Jakbos artikel i LO-tidningen inordnar

²⁴ Börjesson & Palmblad, s. 12

²⁵ Ibid, s.10-11

sig i en del av samtalet där kritik riktas mot att det formella samtalet i dagstidningarna, och då främst samtalet som förs på kultursidorna, har white trash-begreppet i sin vokabulär. Ett mer allmänt samtal har i första hand fått representeras av tråden ”Den stora tråden om att vara white trash” på internetforumet www.flashback.org men även av ett blogginlägg på Nöjesguiden. Anledningen till att flashback.org fått statuera exempel är forumets storlek, det är ett av de större svenska forumen. Det är också viktigt att veta om att det på flashback.org finns flera trådar där diskussioner om white trash-termen förekommer, liksom själva termen i sig återkommer utanför diskussioner om termen i fråga. Att jag begränsat urvalet till en tråd med så pass tydligt fokus på white trash-termen har dels med uppsatsens omfång och karaktär att göra, men också för att den diskussion som förekommer där handlar om att redogöra för begreppets innebörd genom diskussion där meningsskiljaktigheter ringar in ramar för begreppet (se exemplet i analysdelen där politisk färg i relation till vilka aspekter som läggs/betonas i begreppet). En förståelse för hur dagens (ny-)fattigdom kan skildras inom kulturen representeras av olika filmer och tv-program där främst *Odjuret* fått utrymme. Detta dels för att den är ny, och dels för att jag sedan tidigare var bekant med den, men även för att både SVT:s Kobra liksom Pallas pekat på filmen och dess mottagande. Själva urvalet kan tyckas godtyckligt, men materialet fyller sin funktion som illustrativa exempel i en större skissartad förståelse, där det viktiga inte utgörs av hårda fakta. Det är alltså snarast tänkt att fånga en aspekt av tidsandan där klassanalysen fallit i skymundan. Helt enkelt att illustrera den individualiserande och problemförenklande Zeitgeist²⁶ jag tycker mig skimta bakom flera hörn i samtidens Sverige.

Dessa källor som jag talat om, och den tidsanda jag tycker mig se, är alla förknippade med ett stratifierande tal – men det finns också ett tal som menar på att white trash-terminologin inordnar sig i ett slag om vem som har rätt till termen, och att ett slags övertagande av termen som positiv identitetsmarkör håller på att ske. Till exempel skriver Jakbo att man i USA har talat om ett white trash-mode, inom vilket man försökt återta ordet.²⁷ Anledningen till att jag inte valt att föra in detta perspektiv i min analys beror på att jag menar att det snarare är ett ensidigt närmande av de dominerade klasserna från de dominerandes perspektiv, det är ett accepterande som

²⁶ Hegelianskt begrepp för tidsandan, ung. ”tidens spöke/ande”

²⁷ Jakbo [B]

påminner mer om Ahmeds teorier om exotifierande konsumtion (som presenteras i teoriavsnittet). Det handlar i själva verket inte om ett återtagande i den mening som av Eastman och Schrock behandlar i *Southern Rock Musicians' Construction of White Trash* utan utgörs snarare av ett ovanifrån-perspektiv vilket befäster rådande klyftor istället för att försvaga, förändra eller underminera dem.

Det är också viktigt att ha i åtanke att jag innan jag började med uppsatsen hade en viss förförståelse om white trash-begreppet och de samtal begreppet inordnar sig inom, vilket naturligtvis påverkar framfarandet. Även den ingång till hela problematiken jag haft, som vit medelklass och student vid ett av landets finare universitet, kan vara värt att ha avklarat (och i bakhuvudet) vid läsning av uppsatsen.

3.1: TEORI: TEORETISK AVGRÄNSNING

Uppsatsens grund präglas av historiematerialistiska tankegångar där en stor del av bevisbördan i mitt pussel faller tillbaka på omvärldens ekonomiska konstruktion där bas-överbyggnad i den ”nya kapitalismen” utgörs av massmedierna i den flexibla informationskapitalismen, eller det postmoderna/senmoderniteten. Detta representeras av Baumans teorier och utgör vad man kan kalla själva ramen för arbetet där ett pussel av raster och material sedan broderas ut inom. Det finns otroligt många böcker som ämnar undersöka och gestalta den nya tidens osäkerhet, till exempel Ivor Soutwoods bok *Prekaritet 2.0*^{28 29} vilken varit en inspirationskälla åt mig, anledningen till att jag istället valt Baumans teorier beror på att han sammankopplar den nya tidens osäkerhet med ett visst vokabulär och en viss inställning gentemot personliga misslyckanden som passar väldigt bra med det jag önskar undersöka. Det är också inom detta ramverk som Floridas kreativa klass existerar, den nya dominerande klassen vars flexibilitet passar det nya systemet, som arbetar med kunskap och kreativitet, och bejakar mångfald och social tolerans.³⁰

Förutom denna grundläggande bas är kritiska vithetsstudier och Bourdieus teorier om smak inplockade i den teoretiska basen. Vithetsstudiernas relevans motiveras delvis av att begreppet white trash återspeglar en diskurs om ras som inte har någon historisk förankring i Sverige, till skillnad från i Amerika där begreppet uppstod, och

²⁸ Prekaritet är det tillstånd av osäkerhet som råder på arbetsmarknaden, den gruppering som befinner sig i detta prekära tillstånd kallas för prekariat(et).

²⁹ Southwood, Ivor, *Prekaritet 2.0* (Hägersten: Tankekraft förlag, 2011)

³⁰ Florida, s. 47-101.

att begreppet trots allt kommer med en hel del problematiska komplikationer rörande etnicitet och frågor som tangerar rasistiska teman. Även det faktum att det konsumtionsbaserade, nyliberala och mångkulturella samhällsklimat dagens Sverige konstitueras av skapar ett speciellt klimat i förhållande till tolerans, smak och kultur är viktiga. Ahmeds bok *Vithetens hegemoni* kommer inte behandlas i någon form av helhet, det är främst det första avsnittet i boken som är relevant för denna uppsats i och med den fokus som ligger på vithet i relation till begreppet ”not quite white” eller perifer vithet i en mångkulturell kontext, där ett slags inspiration eller essens transformeras och översätts till andra teorier, till exempel Bourdieus.

Sedan Bourdieu år 1979 skrev *Distinktionen* har det hänt mycket, samhället har förändrats från den sena modernismen till det samtida: postmoderna, senmoderna/flytande modernitet (Bauman), informationssamhället, nätverkssamhället eller vad man nu föredrar att kalla det. Sociologin är ingen statisk vetenskap som en gång för alla fastställer socialvetenskapliga sanningar, utan de måste hela tiden omarbetas och beprövas. Därför kan jag personligen känna att *Distinktionen* vid samtidsanalys lider vissa brister, den är inte inaktuell men det samhälle Bourdieu tecknar är inte det samhälle som existerar idag. Addera till det aspekten att det franska och svenska samhället antagligen redan på slutet av 70-talet präglades av vissa skillnader. Jag menar att flera av Bourdieus poänger fortfarande är relevanta, varför jag använder dem i uppsatsen, men att man måste förhålla sig till tiden och aktualiteten, där dagens kulturkonsumtion och därigenom klasskonstruktion skiljer sig från den distinkta version Bourdieu studerade. Detta är viktigt att förhålla sig till så att ingen samhällsvetenskaplig utvecklingsförhållning riskerar uppstå, något som dock inte innebär att flera strukturella poänger liksom den analys av klassmässiga relationer kopplade till kulturkonsumtion är inaktuella. Snarare tvärt om, kultur och konsumtion av kultur är idag viktigare än något annat, men uppdelning mellan finkultur och populärkultur följer inte längre samma mönster som Bourdieu analyserar. Själva klasspolariseringen återfinns snarare i den inställning som finns gentemot kultur och kulturkonsumtion, där den smaksättande medelklassens subtilt avvägda kulturella navigation mycket möjligt innehåller konsumtion av saker som etiketteras med stämpeln ”white trash” utan att det upplevs som konstigt, så länge förhållningssättet till denna konsumtion sker ”på rätt sätt” (mer om detta återkommer längre ned i analys och diskussion). Bauman fångar denna nya tidens ande i sin teoretiska modell där konsumtionen är det identitetsskapande snarare än arbetsstatusens relation till

konsumtionsvanorna, som i Bourdieus studie. Hjort skriver att Bourdieu fått kritik för sin klassiska definition av klass där den moderna medelklassen med kreativa yrken som media, reklam, information, design etc. inte passar in i Bourdieus modell då de inte blickar upp gentemot högre klassers smaker utan agerar mer autonoma.³¹ För att modernisera har jag valt att använda Floridas teorier om den kreativa klassen som konsumtionspionjärer i det nya post-fordistiska informationssamhället, ett fenomen redan redogjort för tidigare i texten. Något kort kan dock sägas om den slipslösa generationen i relation till utmejslingen av det unika jaget: Florida beskriver utvecklingen de senaste 50 åren som inte i första hand teknisk, utan social, med den individuella diskursens framväxt som en av de stora skillnaderna. Att odla sin unika identitet är något som i den kreativa sfären leder till beröm och framgång, i kontrast till den likformiga hegemoni som råder i organisationens och fabrikenes värld.³²

3.2: TEORI: BAUMAN OCH POST-FORDISMEN

Bauman talar om det senmoderna, eller den flytande modernitetens samhälle i kontrast till den tidigare ”tunga modernitet” som präglade 1900-talet. Det är en historia om otrygghet och individualism på frammarsch, på bekostnad av kollektiva referensramar och förståelsemodeller. Den tunga moderniteten är på många sätt raka motsatsen till vad vi är idag, vilket också ligger implicit i den motsvarande termen ”flytande modernitet”. Där den förra kännetecknades av en *arbetarklass* och dess funktion som en arbetsför ”reservarmé” ses dagens *underklass* (notera termskiftet) cyniskt nog som en samling onödiga och överflödiga individer som samhället hade klarat sig utan.³³ Det finns inte på samma sätt en romantiserad arbetarklass, utan en samhällsgrupp vars invånare snarare talas om i just sådana termer som *white trash*-begreppet sällar sig till. Hela denna mekanik finner sig själv intimt sammankopplad med övergången mellan vad Bauman refererar till som ett dåtida produktionssamhälle och ett samtida konsumtionssamhälle, där det är den ökade konsumtionen och inte produktionen som ska driva samhällets välbefinnande framåt och rädda oss ur kriser³⁴. Den idébilden vi idag har för samhällets fortlevnad är alltså inte längre Henry Ford och hans fabriker utan snarare en ständigt förändrande och konsumerande medelklass,

³¹ Hjort, s. 69

³² Florida, s. 29-30

³³ Bauman, Zygmunt, *Det individualiserade samhället* (Göteborg: Daidalos AB, 2002) s. 95

³⁴ *Ibid*, s. 94-95

vilka identifierar sig som individer snarare än som ett kollektiv, där idealet är entreprenören. Identiteten har gått från modernitetens problematik: *hur* ska jag komma ”dit”, till vart *kan/bör* jag gå?³⁵ Den nya modellen kräver ständigt nya mer eller mindre riskfyllda vägval, det är den tillfälliga anställningens och det framtida hotets tid. Detta konsumtionssamhälle är en dubbel spik i kistan hos den som saknar arbete, som inte bara har svårt att finna långvarig sysselsättning utan också att uppfylla sin medborgerliga plikt som konsument, i brist på likvida medel.³⁶

Marx klassiska citat ”allt fast och beständigt förflyktigas, allt heligt profaneras” upphöjt till två illustrerar den utveckling vi kan se i västvärldens senmoderna samhälle. *Allt* fast förflyktigas, symbiosen kapital-arbete-plats har upplösts och kapitalet flyter så att säga ”fritt” över territoriets gränser, på börserna och i cyberrymden. Den livslånga anställningen ersätts med flyktigare metoder, outsourcing och avreglering belönas. Bauman återoppar Manuel Castells teori om makten, i det här fallet ekonomin, som har globaliserats medan politiken fortfarande är lokalt förankrad.³⁷ Trygghetens hegemoni under den fasta moderniteten har ersatts av otrygghetens: ett förflyktigande tidevarv där kortsiktighet blir det rationella valet, eftersom osäkerheten omöjliggör eller åtminstone försvårar möjligheterna att blicka framåt och kalkylera för framtiden.³⁸ En ny politik fordras som bejaktar avreglerandet och den minskande kontrollen. Den politiska makten, som är lokal, har inte längre samma inflytande på marknaden, som är global, och kan inte ställa krav på samma sätt som under den tunga moderniteten. Den tidigare balansen är försvunnen, och en stor del av politiken idag går helt enkelt ut på att locka kapitalet. En konsekvens av denna flyktighet är nedmonteringen av välfärdsstaten, då det inte längre finns någon *rationell* anledning att upprätthålla ett skyddsnät för en grupp som inte längre är en potentiell tillgång, utan snarare en belastning. Detta speglas också på mikronivå, Bauman citerar Bourdieu för att förklara nyliberalismens effekter och individens bristande motstånd:

Eftersom framtiden tycks ytterst osäker, omöjliggör otryggheten varje rationell planering och framför allt det minimum av framtidstro eller framtidshopp som man måste ha för att

³⁵ Bauman, s. 179

³⁶ Ibid, s. 95

³⁷ Ibid, s. 68, s. 225

³⁸ Ibid, s. 68

alls kunna protestera, både som invid och kollektiv, även mot de mest outhärdliga levnadsvillkor.³⁹

Ett individualiserande i frihetens namn låser den som saknar makt att påverka sin egen situation samtidigt som förklaringar och uppfattningar om orsaken har förskjutits från strukturen till individen. Den tidigare kollektiva inställningen om arbetslöshetens (strukturellt) onormala och övergående tillstånd ändrar perspektiv och förklaras istället genom individuella brister: sjukdom förklaras med bristande eller dåligt leverne/kost, arbetslöshet med en oförmåga att prestera på intervjuer eller meritavsaknad, och så vidare.⁴⁰ Kollektiva problem individualiseras, och sätter vi dessa i relation till i vilka sammanhang det talas om white trash kan vi ganska snabbt se att dessa stämmer överens.

I de populära amerikanska definitionerna av 'underklassen' står utarmade människor, ensamma mödrar, dropouts från skolan, missbrukare och villkorligt frigivna sida vid sida och är inte längre så lätta att skilja från varandra. Det som förenar dem och rättfärdigar hopklumpningen av dem är att de alla, av vilket skäl det nu må vara, 'ligger samhället till last'.⁴¹

Alla på bottenskiktet som hamnar utanför klumpas ihop, samhällets ständigt växande undre marginal skapar vad Bauman kallar en "klass bortom klasserna".⁴² En homogeniserad grupp med det rationella ekonomiska uteslutandet som gemensam nämnare, placerad i samhällsstrukturens nedre och yttre periferi.⁴³ Detta gäller inte enbart inom samhällen utan följer ekonomins exterritoriala struktur, tillgångarna polariseras både globalt och regionalt där de fattiga blir fattigare och de rika rikare.

3.3: TEORI: KRITISKA VITHETSSTUDIER

I *Vithetens Hegemoni* skriver Ahmed om flera intressanta aspekter i förhållande till vithet, bland annat om konstruktionen av den Andre och den tvetydighet som ligger i samtidens samtal om jämlikhet och kulturbejakande. Ahmed skriver också om hur

³⁹ Bauman, s. 68, s.181

⁴⁰ Ibid, s. 61-62

⁴¹ Ibid, s. 97

⁴² Ibid, s. 95

⁴³ Ibid, s. 141

begreppet skillnad i en konsumistisk världsbild förstås ur det subtila begreppet *stil* som används för att binda ihop historiskt sett tidigare ”oförenliga” kulturer, där den begreppsliga begränsningen mellan skillnad och stil kan länkas samman med en transformation från biologisk till kulturell rasism.⁴⁴ Detta fenomen behandlas i relation till konsumentkulturen och marknadsföring av produkter som exotiska och kulturellt bevandrade, men jag väljer att plocka in detta raster till Bourdieus teorier om smak som social distinktionsmarkör, vilka återfinns nedan. Stilen sätts sedan i relation till vithet och närmande av andra kulturella yttringar, där det liksom Ahmed visar går att närma sig andra kulturer på hemmaplan genom en trygg mångkulturell idyll med ”säkra ramar”, också öppnar upp för närmandet av perifer vithet genom ironiska distansskapande närmanden (återkommer och förklaras närmre längre ned i analysen).

Centralt är också förståelsen för vithet som fenomen och perspektiv för att kunna undersöka detta fält eller fraktion av vit underklass som rör sig mot den perifera vithetens gränsland – ickevit vithet, ”not quite white”. Pallas skriver i sin avhandling om svensk spelfilm att man genom att peka på gränsvitheten kan synliggöra vithetens konstruktion.⁴⁵ För mig är det mest intressanta i Pallas avhandling analysen av filmen *Odjuret*, en film som skildrar fattiga svenska ungdomar på Skånes landsbygd, som återkommer i analysavsnittet. För dissektion av en films tematiseringar kan blicken riktas mot dess karaktärstyper och hur de porträtteras. Pallas skriver om olika konstruktioner av karaktärer, till exempel hur stereotypa porträtteringar av dunkelt och skumt (jmf. ”not quite white”) ofta kännetecknar en elaking eller karaktär med dålig moral.⁴⁶ Den vita underklassens roll i film. En karaktär avvikande inom vithetens diskurs, som enligt Pallas kan uppfattas, gentemot den normativa vitheten, både som ett internt och utomstående hot.⁴⁷

3.4: TEORI: BOURDIEU, EN FRÅGA OM SMAK?

Bourdieu presenterade i sitt verk *Distinktionen* (1979) en utförlig redogörelse för frågan om smak kopplat till det sociala rummet av positioner, med andra ord klasstillhörighet. I antologin *Kultursociologiska texter* återfinns ett reviderat utdrag

⁴⁴ Ahmed, s. 38-39

⁴⁵ Pallas, s. 80-81

⁴⁶ Ibid, s. 66-67

⁴⁷ Ibid, s. 82

från *Distinktionen*, vilken är den jag använt mig av. Bourdieu skriver, med kritisk ton gentemot både ekonomer och stelbenta sociologer, angående konsumtionen och konstruktionen av smak:

I stället för den abstrakta relationen mellan å ena sidan konsumenter med sinsemellan utbytbar smak och å andra sidan produkter med egenskaper som uppfattas och värderas lika av alla, bör sociologen studera en annan relation: den mellan å ena sidan olika smaker, vilka med nödvändighet varierar med de ekonomiska och sociala betingelserna för sin produktion, och å andra sidan produkterna, till vilka dessa smaker förlänar skilda sociala identiteter.⁴⁸

Bourdieu menar att smak och konsumtion ska förstås i relation till varandra och dessa i sin tur i relation till klass (klasser av agenter, det vill säga agerande individer i det sociala rummet, det vill säga samhällsklasser). Han skriver vidare att en klass(fraktion) inte bara definieras av sin position (yrke, utbildningsnivå, inkomst) utan också av en rad *kompletterande karaktäristika*, till exempel en bestämd könsordning, etnicitet eller vilka geografiska rum agenterna rör sig inom. Dessa sistnämnda osynliga kriterier kan ha en uteslutande funktion, där till exempel ett examensbevis lika mycket garanterar *rätt* socialt ursprung som kompetensförmågan.⁴⁹ Detta blir intressant i förhållande till den fraktion av arbetarklass som abstraheras i begreppet white trash, något som av samtalet som förs att döma tycks förknippat med en avsaknad av *smak*, kompletterat med vissa egenskaper och en låg social position. Bourdieu menar att de sociala klasserna inte definieras utifrån enskilda egenskaper som kapitalvolym eller utifrån en kedja egenskaper sammanlänkade och bestämda utifrån produktionsförhållandena, utan att de snarare skapas genom alla dessa inbördes relationer till varandra samtidigt. Genom ”strukturen hos relationerna mellan alla relevanta egenskaper”.⁵⁰ Detta nät av strukturer besitter dock inget lineärt samband (för att tala i de termer Bourdieu använder sig av) utan måste förstås i sin kontext och i relation till varandra/andra.⁵¹ ”Kapitalet representerar det bestämda

⁴⁸ Bourdieu, Pierre, *Kultursociologiska texter* (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB, fjärde upplagan, 1993) s. 250

⁴⁹ Ibid, s. 252

⁵⁰ Ibid, s. 258

⁵¹ Ibid, s. 260

tillstånd hos systemet av egenskaper och tillgångar ... som avgör vilken rang man får inom varje tänkbart fält.”^{52 53}

Genom habitus, den i själen inristade historien av sociala, kulturella, ekonomiska, utbildnings och bildningsmässiga (etc.) kapitalförbundna erfarenheter, avslöjas ens klasstillhörighet. Hjort exemplifierar Bourdieus habitusbegrepp i relation till modern konst, där sättet man talar om konst avslöjar ens klassbakgrund och därigenom habitus. ”Utlåtanden som ’jag blir så glad av den tavlan’ eller ’ser det inte ut som en fågel där uppe till höger?’ avslöjar att man inte tillhör de klasser som vanligtvis konsumerar de högre stående kulturyttringarna.”⁵⁴ För att förstå kapital talar Bourdieu om ett tredimensionellt rum som konstitueras av kapitalets *volym*, kapitalets *struktur* och möjligheten för de två egenskapernas utveckling över tid.⁵⁵ Detta exemplifieras med den *dominerande* klassens kulturella vanor och ekonomiska standard(er) där olika klassfraktioner analyseras för att belysa hur den dominerande klassen skiljer sig åt inom sina olika fraktioner. Här jämförs kulturella sfärer med ekonomiska och en samhällelig kamp mellan dessa två, och hur tillexempel vissa kulturella betingelser krävs för att komma åt den ekonomiska elitens positioner (exempelvis utbildning).⁵⁶ Dessa exemplifierade vanor är inte av något större värde för den analys jag genomfört, däremot flera viktiga strukturella poänger om social mobilitet och hur kapital kan förhandlas om mellan och inom klasser och klassfraktioner. Bourdieu skriver att det sociala rummet är ”hierarkiserat i sina båda dimensioner”⁵⁷, det vill säga en möjlighet att byta position, genom omstrukturerat kapital, inom en klass liksom mellan klasser.

4.1: ANALYS OCH KONKRETA EXEMPEL

Följande avsnitt utgörs av uppsatsens analytiska kapitel, här analyseras samtal som förs i verkligheten i relation till teorier presenterade i teoriavsnittet. Teorierna behandlas också i relation till varandra. Denna analys är upplagd enligt tre linjer vilka ställts mot varandra och mot användandet av begreppet white trash: kapitalet, vitheten och smaken. Linjerna är inte klart frånskilda varandra utan både samarbetar och

⁵² Fält är en avgränsad gruppering inom samhället.

⁵³ Bourdieu, s. 271

⁵⁴ Hjort, s. 69

⁵⁵ Bourdieu, s. 271

⁵⁶ Ibid, s. 278-279

⁵⁷ Ibid, s. 287

ifrågasätter varandra (och sig själva). De tre linjerna kan mer eller mindre direkt översättas till samtida ekonomisk ordning, rasismens och klassernas attribut, där Baumans teorier fungerar som ett slags ram för det pussel som nedan läggs fram. Analysen samlas under tre rubriker som trots uppdelningen för en dialog sinsemellan.

White trash-diskursen präglas av dualism, ett okritiskt användande och en begreppskritiserande diskussion. En analys av en sådan splittrad situation kan, som Börjesson och Palmblad skriver, ”synliggöra diskursens element, ramar och imperativ”.⁵⁸ I analysen framkommer flera diskursiva teman som pekar på ramar för vad man kan och får säga, och enligt vilka regler white trash-terminologin spelar. I en foucaultisk tradition blir utpekandet av det oförnuftiga ett regelverk för det förnuftigas principer, översatt till uppsatsens omständigheter: genom att inringa den perifera vitheten och dess funktioner tecknas en bild av vitheten. Genom att peka ut de dominerade klasserna och talet om dessa inringas de dominerande klassernas tekniker och principer. Här finns vithetens och mångkulturalismens ramar liksom nyliberalismens individuella förståelse utefter meritokratiska utsällningsprinciper. Den kreativa klass (som ser sig själv endast som kreativ individ) Florida beskriver är den dominerande klassen i Baumans teoretiska modell. Bauman visar hur de ekonomiska faktorerna i det senmoderna eller postindustriella samhället och dess överbyggnad skapar ett rum som tillåter användandet av en individuell terminologi som bortser från struktur och medfött ojämlika utgångspunkter, för att snarare skriva över dessa till personen sådan som denne *är*. Det är ett rum som inte tillåter, eller uppmuntrar, användandet av kollektiva förståelseramar: individens centrala plats och självförverkligandet genom konsumtion spelar istället huvudrollen. Talet om white trash är inte bara i sig självt en diskurs, utan det är kanske framförallt en del i en samhällsövergripande individualiserande diskurs som svarar till en meritokratisk hierarki där klassanalysens hänsyn till ”startposition” och samhällsposition går förlorad. Tanken om social position översätts istället i andra tankegångar; genetiskt arv, individuella tillkortakommanden, idioti eller inavel.

4.2: DET VÄXANDE TALET

Det är enkelt att konstatera att samtalet om white trash är utbrett i Sverige, något som märks tydligt inte minst för den vane internetanvändaren. Det finns en uppsjö av

⁵⁸ Börjesson & Palmblad, s.13

svenska bloggar på temat, som *White trash of the day*⁵⁹ liksom en mängd trådar som behandlar ämnet på olika diskussionsforum. Jakbos krönika *Klasshat på kultursidan/Om white trash-rasismen* behandlar mediernas och kultursidornas fält. I talet om film används ofta begreppet för att beskriva en viss estetik, socialgrupp och handlingsmässig stämning: i DN skrivs det att *Winters Bone* (2010) är en white trash-film⁶⁰ (eget exempel: Sydsvenskan som fångar estetiken i boxningsfilmen *The Fighter* genom att beskriva birollerna såhär; *resten av ensemblen tippas gärna över i serietidningsliknande stereotyper av fula, skitiga och elaka white trash-proletärer*⁶¹). Liknande stilgrepp appliceras på böcker och andra kulturella yttringar, bland annat romanen *Änglarna* av Ola Nilsson med rubriken ”Misär att glädjas åt – Gunder andersson [sic!] om en stark skildring av white trash i Sverige”.⁶² Därtill finns ett tal om dokusåpan som ett white trash-fenomen, här exemplifierat med ett citat ur en krönika om Big Brother: *Att se white trash-kulturen från det säkra avståndet mellan soffan och tv:n är som en enda stor bilolycka som ingen i Sverige kan vända bort blicken ifrån*.⁶³ Dessa exempel återfinns i drivor, även krönikan i Lundagård bidrar med sin beskärda del. Det utbredda talet om white trash i svensk kontext skildrar likt Jakbo påpekar, för att låna Bourdieus terminologi, en klassfraktion inom den svenska arbetarklassen. Det amerikanska begreppet är överfört till svensk kontext där ett slags schablonbild av en fattig utbildningsföraktande landsbo utan smak tecknas upp – den kreativa och kulturella klassens negativ.

I mitt fall får det svenska internetforumet Flashback.org agera exempel för en viss typ av diskussioner som är förhållandevis vanliga på internet. *Den stora tråden om att vara white trash*⁶⁴ innehåller dagens dato (22/5) 632 sidor, 7579 inlägg och har 927 5018 visningar. Tråden startades 2004 men fick inget direkt gensvar förrän 2006 och har sedan dess haft ihållande popularitet. Där avverkas allt från semester mål, matvanor, klädstil, familjerelationer, politisk hemvist, tv-vanor, bildning/utbildning, anställningar, sjukdomar och diagnoser, vilket cigarettmärke som röks, alkoholvanor,

⁵⁹ ”White trash of the day”, <http://whitetrashoftheday.blogspot.se/>

⁶⁰ Madestrand, Bo, ”Banala klichéer blir suggestiva bilder”, *DN.se*, 17/3 (2011)

⁶¹ Tapper, Michael, ”En story utan historia”, *Sydsvenskan.se*, 11/3 (2011)

⁶² Andersson, Gunder, ”Misär att glädjas åt – Gunder andersson om en stark skildring av white trash i Sverige” *Aftonbladet*, 11/3 s. 4. Sektion kultur, del 1. (2011)

⁶³ Persson, Johan, ”Jag är kär i en idiot” *Kristianstadsbladet*, 13/11 s. 9, del 3. (2009)

⁶⁴ ”Den stora tråden om att vara white trash”, www.flashback.org, <https://www.flashback.org/t142482>

tatueringar och så vidare – alla tänkbara anledningar som kan peka ut just Dig som white trash. På Flashback är white trash-termen en vedertagen del av forumets egna samtalsklimat/diskurs, och kan återkomma i de mest oväntade sammanhang. Det intressanta här är att beakta alla dessa faktorer som målas ut som karaktäristiska egenskaper är att alla går att återkoppla till smak. En flashbackanvändare skriver: *WT⁶⁵ personer är ofta vänster/kommunister⁶⁶* och får följande respons: Svar ett: *Jag har fått uppfattningen att de flesta Wtmänniskorna är rasister och brukar sympatisera med flaggor inte olik den som figurerar på din avatar.^{67 68}* Svar två: *Även om jag är moderat så är jag nog benägen att hålla med. Däremot röstar en WT gärna på socialdemokraterna "av tradition", men är för övrigt totalt oinsatt och ointresserad⁶⁹* Svar tre: *Jag tror att de ofta röstar på sverigedemokraterna, utan att för den skull behöva vara insatt i deras politik, eller så röstar de inte alls. EDIT: Nej, förresten, om de har ens någon koll kan de nog rösta på sossarna, eftersom de vill ha höga bidrag.⁷⁰* Exemplet ovan är ett simpelt men talande exempel på "not quite white" vilket fungerar genom att oönskade attribut abstraheras på en icke-existerande Andre. Teman som bidragstagande, lättja, ointresse för samhällsliga frågor, rasism och trångsynthet tillskrivs denna schablonbild. Detta är ett av två stora samtal som förs på Flashback i relation till ämnet white trash, med teman mycket bredare än politisk hemvist, där andra oönskade och fula attribut abstraheras på dessa personer och *sammanskrivs* med till exempel oönskade åsiktsströmningar (notera hur dessa oönskade åsiktsströmningar varierar utefter vilka åsikter den som talar själv har). Det handlar också till stor del om smak och stil, både när det gäller trender och "hyfs".

En omfattande diskussion om olika attribut som kännetecknar white trash-grupperingar återfinns; *Svenska klassiska looken: Fleeceströjor, vargar på t-shirts, överviktig mor, smal pappa, rökning, fler än fyra ungar, ofta med namn som Liam, Kevin, Rocky eller dylikt. Hund är vanligt. Dessa bor i allt från förorter till småstäder.⁷¹* Samma inlägg har även klassificeringar av andra subkulturella yttringar

⁶⁵ WT är en förkortning av white trash

⁶⁶ <https://www.flashback.org/t142482>, s. 530, inlägg 6356 [2010-03-05]

⁶⁷ Ibid. s. 530, inlägg 6357 [2010-03-06]

⁶⁸ Vilken flagga det rör sig om framgår ej då profilden är bytt

⁶⁹ Ibid. s. 530, inlägg 6358 [2010-03-06]

⁷⁰ <https://www.flashback.org/t142482> s. 530, inlägg 6359 [2010-03-06]

⁷¹ Ibid, s. 627, inlägg 7522 [2012-03-20]

som anses vara white trash, där ett genomgående tema förutom att inneha vissa attribut som anses tillhöra underklassen är att förneka sin klasstillhörighet: *de som tror att dem har tillräckligt mycket pengar: Föräldrarna har ganska halvdan inkomst, men är fortfarande hyfsat välmående. ... dessvärre slösar han eller hon hela studiebidraget på kläder och på en livsstil han eller hon inte har råd med.*⁷² Här återfinns teman som tyngden av kulturellt kapital i samtidens möjligheter att ”maskera” sin klasstillhörighet, något som inte leder till ett mer integrerande samhälle utan bara konstruerar mer förfinade tekniker. Det går hand i hand med individualiseringen av samhället där (rätt form) av unik personlighet är eftertraktat.

Det andra stora samtalet handlar om huruvida begreppet white trash har fått för stort utrymme på forumet, i media och i svenska språket: här återfinns två olika linjer i den kritiserande fåran, en som sörjer att begreppets ”ursprungliga mening” har gått förlorad och förolämpningen det tidigare var är urholkad, samt en linje som snarare pekar på den likhet white trash-begreppet i svensk kontext har med de äldre tidernas arbetarklassbegrepp att göra. *Man borde ju radda upp en lista som inte är WT istället. Precis allt är WT enligt Flashback, vad gör ni som inte är WT om dagarna?*⁷³

Det Goad skriver om den amerikanska white trash-frågan⁷⁴, en historia om klasspolarisering och klasshat, står i bjärt kontrast till den stolta arbetartradition den svenska historien bär med sig. Att samtalet i Sverige idag anammar ett uttryck med en sådan historisk länk kan framstå som absurdism och tillfälligheter, men jag menar att det finns anledningar till att en liknande terminologi tar plats, utöver de ekonomiska faktorernas krav på förändrad terminologi och verklighetskonstruktion som Baumans teorier behandlar. Just de exempel som visats ovan utgör mer en narrativ förklaring av vad det är för tal som förekommer, nedan fortsätter analysen istället under två huvudrubriker, white trash-begreppet i relation till vitheten i den svenska mångkulturen och till det nya klassamhället, med mening att illustrera hur talet fungerar både vithetsbevarande och stratifierande utan att bryta mot samtidens normativa begränsningar.

⁷² <https://www.flashback.org/t142482>, s. 627, inlägg 7522 [2012-03-20]

⁷³ Ibid, s. 629, inlägg 7543 [2012-03-29]

⁷⁴ Vit amerikansk arbetarklass under namn som white trash, rednecks, hillbillys, hicks etc.

4.3: DEN PERIFERA VITHETEN I MÅNGKULTUREN

När man analyserar själva begreppet white trash går det inte att undvika prefixet vit. I det mångkulturella samhället sker närmande av mångkulturalismen utifrån en viss föreställning om vithet som också återspeglas i hur begreppet white trash används i Sverige idag. Jakbo sammanfattar situationen såhär: *Intressant nog verkar white trashkarikatyren [sic!] vara en förvitad version av blatte-karikatyren som den framställs av ståuppare och på diskussionsforum.*⁷⁵ Det är en vit karaktär som inte är vit, ”not quite white” ligger nära till hands, en karaktär i den perifera vitheten som skildras med icke-vita drag. Det är också ett stilgrepp som Goad använder sig av i introduktionen till sin bok där han radar upp en lång rad med dåliga attribut för att kritisera det accepterade hatet gentemot vit arbetarklass med citatet: *The difference between vile racism and precision satire all depends on the nigger's color.*⁷⁶ En smärtsam medvetenhet om det tvetydiga språkbruket gör sig genast påmind.

Denna karaktärsskildring (gränsvithet/skum/”not quite white”) återfinns i filmen *Odjuret*. Här visas upp en typ av karaktärer i vithetens gränsland, där man i ett skånskt landskap anammar en näst intill amerikansk definition av white trash, om än i försvenskat manér. Pallas kallar det direktöversättning, där till exempel attribut som den skånska flaggan, vilken är upphängd på en av karaktärernas vägg, korrelerar med den amerikanska sydstatsflaggan och dess symboliska värde i den amerikanska schablonbilden. Flera andra stereotyper radas upp, utpräglad manlighet skildras där skivstången i trädgården, muskler, kriminalitet, sprit och sexualitet är av betydande vikt. Alla karaktärer är ”trasiga”. Den enda hela familj (normativ kärnfamilj) som representeras är av frikyrklig karaktär (sådan som de porträtteras i amerikanska söderns stereotyper, med demonutdrivning etc.). En karaktär bor i en övergiven buss och säljer sex över internet. Filmens centrala kvinnoroller faller tillbaka på längtan om sexuell frigörelse (hon som bor i en religiös familj) eller drömmen om att bli strippa. Föräldrarna till de respektive tjejerna är antingen helt passiv/underordnad sin man och ensamstående och alkoholiserad.⁷⁷ Det är en bild *avskärmad* från den stereotypa svenska vithetsnormen (Pallas lyfter fram vikten av själva avskärmandet,

⁷⁵ Jakbo [A]

⁷⁶ Goad, s. 15

⁷⁷ Pallas, s. 82-87

som i till skillnad från till exempel den svenska filmen *Sebbe* där fattigdom skildras på ett integrerat vis⁷⁸).

Huvudkaraktären i *Odjuret* (Kim) vilken strävar bort från sin plats i denna perifera situation genom att snegla mot radhusens (vita) idyll, är också den karaktär som A. är impotent, något som skär sig med den centrala manligheten, B. i slutet av filmen transformeras till "odjuret" (i form av mördaren, en funktion Pallas skriver ofta utgörs av en white trash-karaktär⁷⁹). Pallas menar att *Odjuret* kan ses som en förhandling i förhållande till en rådande samhällsdiskurs, likt 90-talets invandrar-/skinnskallegång-filmer (*nattbuss 807, stockholmsnatt*) skildrade 90-talets ekonomiska depression och den ökande rasismen⁸⁰, eller 30-50-talets filmer utmålade resandefolk och samer i varierande positioner inom vithetens gränsland, i och med den "förhandling" som skedde om svenskheten i välfärdssamhällets konstruktion.⁸¹ I *Odjuret* så behandlas teman om perifer vithet ur en mångkulturell diskurs om vad man får säga och hur man får säga det. "Om tolerans på papperet är det nya mångkulturella svenska samhällets och den multikulturella politikens honnörsord, då måste intoleransen projiceras på andra vita svenskar."⁸² Detta är intressant att se mot bakgrunden av hur den stigmatiserade gruppen av schabloniserade Andra tillskrivs skulden för främlingsfientliga tendenser som florerar i samhället. Detta är en "verklighet" som befästs i *Odjuret* (men även i exemplet hämtat från Flashback) där huvudkaraktärerna festar till en punkversion av nationalsången och en biroll bär t-shirt med rasistiskt motiv (t-shirt med texten "det heter faktiskt negerboll"). Önskade drag klistras på dessa karaktärer som saknar förankring i den vita medelklassidyllen eller den kreativa klassens öppna ideal. Ahmed skriver, apropå vithetens fenomenologi och svarta kroppars begränsningar: "Om att vara mänsklig är att vara vit, då är att inte vara vit att befolka det negativa: det är att vara 'inte'"⁸³. Karaktärerna i *Odjuret* blir i sin frånkopplade bubbla ett slags icke-människor (trots sin vithet). En stämning byggs upp som kulminerar i transformationen till odjuret, dock finns här en strävan bort mot

⁷⁸ Pallas, s. 85

⁷⁹ Ibid, s. 83

⁸⁰ Ibid, s. 92

⁸¹ Ibid, s. 86

⁸² Ibid, s. 85

⁸³ Ahmed, s. 141

normala ideal, med blicken riktad mot radhuset, hederligt arbete och familjeplaner önskar huvudkaraktären fly sin situation, varför sympati ej omöjliggörs.

Det vi ser är alltså en variant på den schabloniserade ”Blatte’-karikatyren” som har ömsat skinn för att bättre passa in i samtidens mångfaldsdiskurs, där trångsynthet (läs rasism) inte står högt i kurs. Trots förändringen är mycket sig likt, begreppet white trash spelar likt ”blatte” på etniska undertoner och befäster en ökande etnisk splittring. Samtidigt är white trash-begreppet fritt att användas av dem som önskar hitta, eller beskylla, någon som en orsak till denna ökande splittring (som i exemplet Flashback i förra stycket) och lämnar, likt Meneses skriver⁸⁴, öppet mål för den växande främlingsfientliga rörelsen i Sverige (genom en ”kan dom, kan vi”-logik).

4.3 DEN DOMINERANDE KLASSENS SPLITTRANDE DISKURS

Florida skriver om just detta, att en utveckling mot ett allt mer polariserat samhälle sker, där den kreativa klassens öppenhet kontrasteras av en växande konservativ ådra.⁸⁵ Den kreativa stadsbon polariserad gentemot den schablonbild vi ser i white trash-diskursen, där rasism och trångsynthet pådyvlas bilden av de dominerade klasserna och sammanlänkas med landet och förorten (se Flashback, men även *Odjuret* för plats och rum). Att Goad tillägnar sin bok till *everyone who lives between New York and L.A.*⁸⁶ är knappast en slump, och när Pallas talar om migrationsforskningens push- pull-terminologi för rörelsemönstret i det post-industriella samhället faller en pollett på plats. Det handlar om ortens sämre förutsättningar i ett samhälle som inte bygger på industri (push) och storstadens förbättrade utsikter och breda nöjesliv, viktiga i en kreativ ekonomi (pull).⁸⁷ Ett förhållande som gynnar en spänning mellan konservativa yttringar på landsbygden eller i förorten vilka vill ha tillbaka det gamla i kontrast till stadslivets mer toleranta och liberala idéströmningar. Florida beskriver den kulturella klassen som både puritansk och frisläppt på samma gång, och exemplifierar med ett respekterande och öppet sinne kring till exempel homosexualitet och mångkulturalism, där inte mycket

⁸⁴ Meneses

⁸⁵ Florida, s. 21

⁸⁶ Goad, s. 11

⁸⁷ Pallas, s. 119

till övers finns för till exempel rasistiska skämt⁸⁸ (som ”det heter faktiskt negerboll”-t-shirten i *Odjuret*).

I det västerländska mångkulturella samhället fungerar idén om mångkultur utefter en vithetsbevarande princip som också begreppet white trash inordnar sig inom. För att exemplifiera: Ahmed skriver om hur konsumtionen av (exotisk) mat blir ett förkroppsligande utav andra kulturers exotism, en konsumtion som dessutom sker under kontrollerade former där bara ett visst mått av ”exotism” tillåts.⁸⁹ Ahmed skriver om ”blivandet” som en särskild form av närhet till främlingar, hur man närmar sig någon men samtidigt behåller avståndet, genom en produkt eller artefakt. Hennes exempel är matens roll i närmandet av andra kulturer, men jag önskar tala om klädernas roll vid närmandet av andra samhällsklasser och klassfraktioner. Goad skriver om hur det i USA 1997 finns en tydlig trend där medelklassungdomar genom ironiserande medel närmar sig den svarta arbetarklassen (det ”blivande” Ahmed skriver om, genom artefakter i form av kläd- och musikstil). Goad raljerar och följer upp med en, vad som visat sig vara, blick in i framtiden, där vita medelklassungdomar skapar sig ett ironiskt förhållande till (egen anmärkning: perifer) vit kultur⁹⁰ – något som de senaste åren har varit en av de största modeflugorna: attribut som tillskrivits den lägsta socioekonomiska grupp vita som talas om i termer av white trash, till exempel den ikoniska vargtröjan eller begagnade kläder och ett frosseri i populärkultur har slagit sig in som den ledande kulturyttringen och anammats av trendkänsliga ungdomar från de kulturella klasserna och medelklassen. Ett ytterligare exempel är hur kritikerrosade filmer skildrar ett tema som anknyter till white trash-stereotypen, till exempel *Winters Bone*. Detta faller tillbaka på Bourdieus teorier om smak, men i ett förnyat mönster av ett kulturellt potpurri där subtiliteter är det som signalerar smak och stil. Populärkultur kan mycket väl vara en ingrediens i en dominerande klass kulturella referensramar, men det måste ske utifrån den dominerande klassens synvinkel, med ”rätt” förhållningssätt. Krasst sett kan man summera det på följande vis: white trash-artefakter ska bäras ironiskt liksom underklassen bäst närmas genom biografens eller andra mediers trygga avstånd. Detta kan också förklara det förakt gentemot människor som maskerar sin egen

⁸⁸ Florida, s. 29

⁸⁹ Ahmed, s. 40-41

⁹⁰ Goad, s. 34

(under)klassbakgrund som återfinns i stycket om Flashback, eftersom det ironiserande och den konstruktion av jaget utifrån ett dominerande perspektiv ”hotas”.

Blogginlägget *Det vita skräpet* på Nöjesguidens blogg⁹¹ talar om revansch i förhållande till det riktade hatet. *Alla dom som växte upp till att bli målgruppssegmenterade in i WT-gruppen påminner mig om de som var ballast och coolast i grundskolan. När jag ser på dom som får representera white trash-fenomenet med mina vinklade glasögon ser jag inte en utsatt underklass, jag ser personerna som fanns på min ”människor jag önskar inte gick i min klass”-lista ... Så idag, med skolgången tryggt i backspegeln, är det klart det känns skönt att skratta åt dom. Deras dåliga utbildning, deras dåliga ekonomi och deras dåliga stil. Att dom jobbar på Statoil, köper Triss-lotter, sårskrivar, har hotmail-adresser och bär Ed Hardy-tröjor. Hahaha, där fick ni för att ni fick ligga först, era tribal-töntar. Kolla på mig och mitt mediajobb, min hipsterfrisyr och doftljus-doftande lägenhet.* Här kan vi direkt se hur den kulturella klassens dominans visar på perspektivets vinkel, genom till exempel meritokratiska försvar för nedåtparkande (vid sidan av den individuella erfarenheten). Avsaknaden av klassanalysen skrivs här direkt på näsan. Om vi tittar efter en förklaring hos Florida, som skriver att risken med det meritokratiska systemet är att egenskaper vi tillägnar oss socialt enkelt förväxlas med medfödda egenskaper⁹². Detta riskerar att ett meritokratiskt system som ger anspråk på att ta avstånd från fördomar istället bibehåller fördomarna, liksom olika sociala skit, genom att anlägga ett perspektiv där vissa har ”det” som inte andra har, när ”det” egentligen faller tillbaka på sociala, ekonomiska och kulturella förutsättningar. Ett annat exempel på kulturella klassens perspektiv vid konstruktionen av krönikan är avsaknaden av en önskan om rätt individuella självförverkligande, där lottovinstens väg till snabba pengar och dokusåpans väg till berömmelse (*Det var aldrig dom tysta plugghästarna som flockades framför casting-kamera [Sic!] till ”Kungarna av Tylösand” och ”Värsta pojkvänsakademien”*⁹³) inte står högt i kurs. Bourdieus teorier om klasstillhörighetens konstruktion utifrån kulturell konsumtion är spårbara här, trots att det inte handlar om opera i kontrast till mer folklig kulturkonsumtion, utan snarare om

⁹¹ Boström, Tobias, ”Det vita skräpet” 26/11 (2011) <http://nojesguiden.se/blogs/tobias-bostrom/det-vita-skrapet>

⁹² Florida, s. 112

⁹³ Boström

(som nämnts tidigare) förhållningssättet gentemot den kultur som konsumeras och huruvida man själv är delaktig aktör (tillhör kreativ klass) eller passiv konsument.

Det är intressant att titta på hur konstruktionen av white trash-begreppet sker ovanifrån och riktas mot de som inte släpps in genom det meritokratiska systemets utestängande principer, dock bara de som enligt (socialt) liberala ideal är okej att trycka ned på. Den nationella identiteten tillskrivs inte längre överhängande betydelse, utan i takt med att nationalstaten konkurreras ut av andra mäktiga organisationer tillskrivs den lokala platsen (och i takt med den individualiserande tendens även föräldlandet av den egna identiteten) större värde. De privilegierade talar i exkluderande termer om de som på grund av sin klasstillhörighet utestängs från de dominerande klassernas gemenskaper, white trash blir ett negativ där både formatet och innehållet blir en motvikt till den öppenhet som präglar vår tids ideal. Begreppets omfång sätter gränserna för smak och stil utifrån inställning (är stilen allvar eller ironi?), utifrån plats och rum (kulturellt centrum kontra konservativ omvärld) och bildning både ur ett meritokratiskt och intellektuellt perspektiv. White trash-karikaturen blir för den dominerande kulturella makten ett slags nutida barbar.

5: RESULTAT OCH SLUTSATSER

I denna uppsats har jag haft för avsikt att ställa olika samhällsvetenskapliga raster gentemot varandra för att kunna urskilja tematiska och teoretiska möjligheter till den begreppsapparatur som talar om social och ekonomisk problematik som personliga tillkortakommanden. Likt Foucault önskade visa det förnuftiga genom att peka ut det motsatta, det vi betraktar som vansinnigt, var min önskan att visa hur white trash blivit synonymt med allt det en framgångsrik medelklassmänniska inte är. Termen är vagt definierad (i en svensk kontext) och kan inrymma det mesta som betraktas som oönskat. Det är ett slags schablonbild som appliceras på alla man avser tala om, en abstrahering av personen till att transformeras till en lägre stående varelse. Likt en karikatyr av allt ”dåligt” sammanfogat i en enda kropp: bristande hygien, avsaknad av bildning, geografiskt frånskilda det hipa och fräscha (storstaden), dålig smak, arbetslöshet eller flyktiga anställningar, trasiga familjeförhållanden, mentalsjukdom, missbruksproblem och så vidare. Det rör sig om ett gränsland, medelklassens och den kreativa klassens anti-bild. Frågeställningen, i vilken kontext den gradvist ökande användningen av termen white trash tillkommit (i ett svenskt sammanhang) har flera lösa svar vilka tillsammans skapar en större förståelse för termen och vad den implicit

säger. Det är dels ett nytt sätt att tala om fattigdom och misär anpassad efter samtidens multikulturella krav på etnisk jämlikhet, alla de dåliga drag som på 90-talet sammanfattades i ett slags socialt utslagen invandrarkarikatur (även skinnskallarna fick statuera exempel, inte att glömma) eller som de historier som förr florerade kring den finska arbetskraftsinvandringen, återkommer i ett klassbaserat nedåtsparkande. I ett mångkulturellt Sverige där flera grupper skyddas av lagen lämnas (på etnisk bas) den svenska normativa befolkningen fri för kritik. Då arbetarklassen inte konstruerar samhällets normer eftersom makten inte ligger i deras händer riktas "hatet" mot dem, en underklass som saknar den sammanhållning förknippad med arbetarklassen i modernismens samhälle. I media får de skulden för allt från ökad rasism till dålig smak och ohälsosamt leverne, liksom på internet, och en demoniserad Andre konstituerad av schablonmässiga "not quite white"-drag transformeras till en syndabock för vad helst det passar den som uttalar sig. Grupper av människor pressas in i bilder som baseras på ett fåtal trasiga individers *vinklade* porträtteringar i TV och på internetforum. Det är dels ett sätt genom vilka problem förknippade med prekaritetets tillstånd beskylls på individer ur arbetarklassen, som i sin tur polariseras. Situationen förstärks på grund av att det inte längre finns samma sammanhållning som hos produktionssamhällets stolta arbetare Ambjörnsson beskriver. Varför en ökning har skett det senaste decenniet/decennierna faller tillbaka på hela den transformation samhället har genomgått: en senmodern världsbild med annan terminologi och ett annat förhållningssätt till sociala skyddsnet och arbetslöshet sammanlänkade med smak- och kulturella normer hos den nya dominerande klassen, den kreativa, skapar en annan samhällelig spelplan. En spelplan där etnisk diskriminering är förbjuden enligt lag, och "gränslandets tvivelaktigheter" i högre grad skildras som och beskylls på normavvikande vit underklass.

Under arbetet med denna uppsats har jag stött på åsikter som postulerar återtagandet av white trash-begreppet. Vissa menar, vilket jag som hastigast berörde under rubriken "urval", att det upptagande av begreppet som skett inom exempelvis konst-, mode- och musikbranschen innebär ett uppsving för (främst amerikansk) arbetarklass. Jag ställer mig kritisk till detta och pekar på medelklasskindsens ironiska förhållande till *perifer vithet* och menar att det snarare är ett sätt att genom exotifierande distanstagande plocka in vissa spännande aspekter i sin referensram och närma sig fenomen som underklass och perifer vithet inom den egna klassfraktionens gränser för vad som anses helt, rent och rimligt. Som barn av min tid, och därtill fånge

i den svenska akademikerklassens högborg känns samtidsskildringen som presenteras i *Odjuret* som det inte existerar, trots att det porträtterar en plats inte alls geografiskt långt borta. Visst är det spännande att ett slags arbetarklassens estetik tas upp i det kulturella fältet – problemet är den okritiskhet, avskildhet och avsaknad av klassmedvetenhet, liksom ett övergripande samtal om klass (en trend som håller på att brytas?). Det är underklassens individer som ensamma raseras, istället för att tillsammans som medborgare bygga. För någonstans råder det ett slags konsensus om att dessa individer har sig själva att skylla, där porträtteringen i TV, på internet, i filmens värld etc. alla pekar på samma sak: det handlar om ohjälplig inkompetens, ett förakt mot kunskap och den goda smaken. Dessa porträtteringar hänger samman och avbildar inkompetens genom smaklöshet, ignorans genom rasistiska uttalanden, tvivelaktiga skämt och ett påstått utbildningsförakt (i verkligheten något som snarare beror på strukturer inom olika segment av arbetarklass) och tillskriver dessa fakta till individen sådan som denne *är*. I själva verket rör white trash-begreppet sig om en (delvis) bortfallen klassanalys i det offentliga och i det samhälleliga samtalet, ett fenomen som går hand i hand med avregleringar och post-industriella idéströmningar/verklighets-konstruktioner som sätter individen i centrum, frånkopplad den sociala och ekonomiska miljö/situation individen befinner sig i. Det är ett nytt sätt att säga samma sak som förut, på ett nytt sätt.

6: REFERENSLITTERATUR

Tryckta källor

Böcker:

Ahmed, Sara, *Vithetens hegemoni* (Hägersten: Tankekraft förlag, 2011)

Ambjörnsson, Ronny, *Den skötsamme arbetaren – Idéer och ideal i ett norrländskt sågverkssamhälle 1880-1930* (Stockholm: Carlsson Bokförlag, fjärde upplagan, 1998)

Bauman, Zygmunt, *Det individualiserade samhället* (Göteborg: Daidalos AB, 2002)

Bourdieu, Pierre, *Kultursociologiska texter* (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB, fjärde upplagan, 1993)

Börjesson, Mats & Palmblad, Eva, *Diskursanalys i praktiken* (Malmö: Liber, 2007)

Florida, Richard, *Den kreativa klassens framväxt* (Göteborg: Daidalos AB, 2006)

Foucault, Michel, *Sexualitetens historia – Band 1: Viljan att veta* (Göteborg: Daidalos AB, 2002)

Goad, Jim, *The Redneck Manifesto – How Hillbillies, Hicks, and White Trash Became America's Scapegoats* (New York: Simon & Schuster Paperbacks, 1997)

Hjort, Torbjörn, *Nödvändighetens pris*. Diss. Lund: Lunds univ., 2004 (Lund: Lunds Universitet, Socialhögskolan, 2004) [PDF:

http://www.lub.lu.se/luft/diss/soc_495/soc_495.pdf]

Pallas, Hynek, *Vithet i svensk spelfilm 1989-2010*. Diss. Stockholm: Stockholms unive., 2011 (Göteborg: Filmkonst, 2011)

Southwood, Ivor, *Prekaritet 2.0* (Hägersten: Tankekraft förlag, 2011)

Artiklar och krönikor:

Andersson, Gunder, ”Misär att glädjas åt – Gunder andersson om en stark skildring av white trash i Sverige” *Aftonbladet*, 11/3 s. 4. Sektion kultur, del 1. (2011)

Eastman, Jason, T. & Schrock, Douglas, P. ”Southern Rock Musicians’ Construction of White Trash”, *Race, Gender & Class* – vol 15 no 1-2 (2008)

Hartigan, Jun., John, ”Unpopular Culture the Case of ’White Trash’”, *Cultural studies*, vol 11 no 2 (1997)

Jakbo, Rickard, ”Klasshat på kultursidan”, *LO-Tidningen*, 2/9 s. 24-25 (2011)

Persson, Johan, ”Jag är kär i en idiot” *Kristianstadsbladet*, 13/11 s. 9, del 3. (2009)

Internetkällor**Artiklar:**

Boström, Tobias, ”Det vita skräpet”, *Nojesguiden.se* (2011)

<http://nojesguiden.se/blogs/tobias-bostrom/det-vita-skrapet> [senaste besök 22/5-12]

Jakbo, Rickard, ”Om white trash-rasismen”, *LO-tidningen/Arbetet.se*, 2/9 (2011)

<http://arbetet.se/2011/09/02/om-white-trash-rasismen/> [senaste besök 13/5-12]

Madstrand, Bo, ”Banala klichéer blir suggestiva bilder”, *DN.se*, 17/3 (2011)

<http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/banala-klicheer-blir-suggestiva-bilder>

[senaste besök: 13/5-12]

Meneses, Lorena Toro, ”En trashig vänster”, *Lundagård.se*, 28/5 (2011)

<http://lundagard.se/2011/05/28/en-trashig-vanster/> [senaste besök: 13/5-12]

Tapper, Michael, "En story utan historia", *Sydsvenskan.se*, 11/3 (2011)

<http://www.sydsvenskan.se/kultur-och-nojen/film/filmrecensioner/en-story-utan-historia/>

Forum och bloggar:

"Den stora tråden om att vara white trash", www.flashback.org,

<https://www.flashback.org/t142482> [senaste besök: 13/5-12]

"White trash of the day", <http://whitetrashoftheday.blogspot.se/> [senaste besök: 13/5-12]

Boström, Tobias, "Det vita skräpet", *Nöjesguiden blogg*, 26/11 (2011)

<http://nojesguiden.se/blogs/tobias-bostrom/det-vita-skrapet> [senaste besök 22/5-12]

Film och TV:

Kobra om white trash, SVT2 22/11 (2011), http://svt.se/2.166237/1.2588784/prg_9

[senaste besök: 13/5-12]

Mia och Klara, SVT (2007, säsong 1, 2009, säsong 2)

http://svt.se/2.102031/mia_och_klara

Nattbuss 807 (David Flamholc, 1997)

Odjuret (Martin Jern, Emil Larsson, 2011)

The Fighter (David O. Russel, 2010)

Sebbe (Babak Najafi, 2010)

Stockholmsnatt (Staffan Hildebrand, 1987)

Ullared, Kanal 5 (2010-) <http://kanal5.se/web/guest/ullared> [senaste besök: 13/5-12]